Vol. 25 No 56 (2026)

Article

Analysis of changes in the border security environment of neighboring countries

Choibaatar Dolgor[1*]
Doctor (Ph.D), Professor, Defense Management Academy
Mongolian National Defense University, Ulaanbaatar, Mongolia

DOI: https://doi.org/10.65902/tsats.2026.02.008

ARTICLE INFO:
RECEIVED: 06 April 2026
ACCEPTED: 19 April 2026
PUBLISHED: 02 June 2026

LICENSE:
Creative Commons CC-BY 4.0

COPYRIGHT:
© 2026. The author(s)
This publication is an open-access article.

CORRESPONDING AUTHOR:
*Choibaatar Dolgor

KEYWORDS:
Mongolia, Russia, China, border security, and transformation.

Abstract:

In this research article, the author aims to examine and synthesize recent developments in foreign defense policies, evolving security environments, and emerging strategic trends, as well as the legal framework underpinning Mongolia's border security, the factors influencing it, and the transformations currently underway.

Furthermore, the study seeks to analyze and comprehensively assess the recent changes in the border security environments of Mongolia's neighboring countries—namely the Russian Federation and the People's Republic of China—in light of evolving geopolitical dynamics at both international and regional levels, as well as shifts in military-political conditions and broader political and economic factors.

Introduction

In recent years, the global military and political landscape has undergone rapid and profound transformations, posing significant challenges to existing legal frameworks for ensuring security. At the same time, the United Nations' ability to effectively address emerging conflicts and security issues has faced increasing difficulties.

Relations among major powers have become increasingly strained, while the likelihood of regional conflicts has grown. Notable examples include the war between the Russian Federation and Ukraine, escalating tensions involving the United States, Israel, and Iran, as well as the deepening military and political instability on the Korean Peninsula. These developments continue to contribute to broader regional and global instability.

In addition, the scope of non-traditional security threats has expanded significantly, including terrorism, cyberattacks, religious conflicts, civil wars, organized crime, transnational drug trafficking, money laundering, and large-scale migration.

Accepted manuscript

These challenges increasingly transcend national borders and complicate the global security environment.

The formulation of national defense policies and strategic orientations in foreign countries is strongly influenced by factors such as the global and regional security environment, geopolitical competition, and technological advancement.

Situated between two major powers—the Russian Federation and the People's Republic of China—Mongolia is directly affected by their geopolitical competition, foreign policy directions, and military-strategic postures. Consequently, changes in the border security environments of these neighboring countries directly impact Mongolia's national and border security.

The border security environment of the Russian Federation continues to evolve amid complex geopolitical factors, giving rise to new challenges. In response, Russia has intensified efforts to enhance its military capabilities, strengthen strategic alliances, and assert its position on the international stage.

Similarly, the border security environment of the People's Republic of China is shaped by a combination of traditional and contemporary factors. These include domestic and foreign policy priorities, regional stability, and international relations, all of which are likely to continue evolving.

For Mongolia, conducting continuous and objective analysis of changes in the border security environments of its neighboring countries is essential for safeguarding national sovereignty and national and border security.

Main body

Chapter one: emerging changes in shaping defense policies and the strategic trends of foreign countries

The formulation and evolution of defense policies and strategic orientations of foreign countries are primarily influenced by factors such as the global and regional security environment, geopolitical competition, and technological advancement. In recent years, several key trends have become increasingly evident:

1. Emerging Security Challenges

- *Alliance and Coalition Policies:* Alliances such as the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the European Union have been strengthening cooperation frameworks and developing coordinated strategies to respond to emerging security challenges effectively.
- *Terrorism and Cybersecurity:* Countries are increasingly prioritizing counterterrorism and cybersecurity within their defense strategies, recognizing these threats as central to national and international security.

2. Technological Advancement and Digitalization

- *Cyber Warfare and Artificial Intelligence:* States are actively integrating artificial intelligence, unmanned aerial systems (drones), and automated technologies into military and defense systems to enhance operational effectiveness and strategic capabilities.

- *Space Security:* Major powers such as the United States, People's Republic of China, and the Russian Federation are developing strategies to secure outer space and investing in advanced space technologies.

3. Geopolitical Competition

- *United States–China Rivalry:* The United States and the People's Republic of China are intensifying competition to expand their economic influence and military-strategic presence, particularly in the East Asian region.
- *Russian Policy Adjustments:* In response to developments in Ukraine, the Russian Federation has experienced heightened tensions with NATO and Western countries, leading to the implementation of new military and economic policies in reaction to sanctions.

4. Regional Defense Policies

- *Asia-Pacific Region:* Countries such as Australia, Japan, and South Korea are strengthening strategic cooperation with the United States in response to the rising influence of the People's Republic of China and the security challenges posed by North Korea.
- *Europe:* As a consequence of the war in Ukraine, member states of the European Union have increased defense spending and expanded military-technical cooperation.

5. Climate Change and Security

- Non-traditional Security Impacts: Climate change has emerged as a significant security concern, contributing to natural disasters, food insecurity, and resource-related conflicts, thereby becoming an integral component of modern defense considerations.

Chapter two: Changes and trends in International Security environment and defense policies

In recent years, the international security environment and defense policies have undergone significant transformations, characterized by the following key trends:

1. Intensifying Geopolitical Tensions

- Geopolitical dynamics have become increasingly volatile, driven by factors such as the conflict between the Russian Federation and Ukraine, the strategic expansion of the People's Republic of China, and the growing rivalry between the United States and the People's Republic of China.
- Countries in the Asia-Pacific region are increasing defense expenditures and strengthening security cooperation to address emerging challenges.

2. Technological Transformation

- Advancements in cybersecurity, artificial intelligence, automation, and drone technologies are exerting a profound impact on defense sectors worldwide.
- Competition in space technologies, including satellite networks and missile defense systems, is intensifying among major powers.

3. Terrorism and Extremism

Accepted manuscript

• The threat of international terrorism remains persistent, with new and evolving forms of terrorist organizations emerging.

• Extremist ideologies are increasingly spreading through digital platforms, raising the risk of cyber-enabled attacks and transnational radicalization.

4. Economic and Energy Security

• Competition for control over natural resources and energy supplies is intensifying, becoming a critical dimension of national security.

• Food shortages and disruptions in global supply chains have emerged as strategic concerns with direct implications for stability and resilience.

5. Climate Change and Security

• Environmental changes are contributing to natural disasters, forced displacement, and humanitarian crises, thereby generating new security challenges.

• States are increasingly required to integrate environmental risks into their defense and security policies.

6. Emerging Partnerships and International Cooperation

• The roles and influence of international organizations such as the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) are expanding.

• Countries are enhancing multilateral cooperation and working toward strengthening regional security architectures.

Findings.

These developments underscore the necessity for states to reassess and modernize their defense strategies and policies, while expanding international cooperation to effectively respond to an increasingly complex and evolving security environment.

Chapter three: transformations in mongolia’s border security environment

Figure 1. Overview of Mongolia’s Border Characteristics

Legal framework for ensuring Mongolia’s border security

The fundamental legal basis for ensuring border security in Mongolia is established by the Constitution and the Law on the State Border.

At present, Mongolia’s border protection authorities organize and implement border security activities in accordance with more than 180 legal acts and regulations within the framework of international law.

The legal provisions governing the security of the state border and border areas are defined as follows:

Article 4 of the Constitution of Mongolia stipulates that: “The territorial integrity and inviolability of the state border of Mongolia shall be guaranteed.”

Article 1, Chapter 5 of the Law on the State Border of Mongolia states that: “Border security is an integral component of the national security of Mongolia.”

Border security is defined as a condition in which the fundamental national interests are safeguarded within the state border and adjacent territories, supported by stable and favorable internal and external conditions.

- Border security is ensured through the implementation of unified and coordinated policies by authorized state institutions, aimed at safeguarding national core interests within the state border and border areas, and at implementing state border policy. This includes political, legal, diplomatic, economic, environmental, intelligence, and border protection measures.
- *Article 1, Chapter 2 of the State Policy on the Border of Mongolia states:* Ensuring the inviolability of the state border and the security of border areas through the conclusion of and accession to international treaties and agreements, respecting and adhering to them, improving relevant legislation, maintaining state control over strategically significant natural resources in border areas, preventing armed attacks and aggression at the state border, resolving border disputes and misunderstandings by peaceful means, combating transnational crime, preventing natural disasters and outbreaks of highly infectious diseases among humans and livestock, cooperating with neighboring and other countries in addressing humanitarian and environmental issues in border areas, preventing, detecting, suppressing, and resolving activities directed against the inviolability of the state border and the security of border areas in a comprehensive manner, and preventing disorder in border areas and border crossing points.
- *Article 1, Chapter 3 of the National Security Concept of Mongolia states:* “Оршин тогтнохуйн аюулгүй байдлын үндэс нь “Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, хил хязгаарын халдашгүй байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, монгол соёл иргэншлийн аюулгүй байдал, хүн ам, удмын сангийн аюулгүй байдлыг хангах нь оршин тогтнохуйн аюулгүй байдлын үндэс мөн.
- *Article 6, Chapter 1 of the Foreign Policy Concept of Mongolia states:* The following principles directly regulate activities to ensure border security:

In its relations with other states, Mongolia shall adhere to universally recognized principles and norms of international law as defined in the Charter of the United Nations, including mutual respect for independence, sovereignty, territorial integrity, inviolability of borders, and the right to self-determination; non-interference in internal affairs; peaceful settlement of disputes; respect for human rights and freedoms; equality and mutually beneficial cooperation; as well as other principles stipulated in bilateral agreements.

Table 1

Factors Influencing Border Security

The border security environment of Mongolia is dynamically evolving in response to geopolitical, economic, social, and environmental changes occurring at both regional and global levels. These changes can be examined through the following key dimensions:

Geopolitical Changes. Policies of Neighboring States: Mongolia is geographically situated between two major powers—the Russian Federation and the People's Republic of China. The geopolitical competition, foreign policy orientations, and military-strategic postures of these neighboring countries have a direct impact on Mongolia’s border security.

• *International Instability:* Relations among major global powers are becoming increasingly tense, raising the likelihood of regional conflicts.

• *Economic Impacts.* Trade, Transport, and Logistics: Mongolia’s border crossings play a critical role in regional trade flows. However, transportation bottlenecks, customs-related challenges, and economic sanctions may create potential security risks.

• *Cross-Border Trade.* Economic growth and policy changes in the People's Republic of China and the Russian Federation directly affect Mongolia’s border trade and economic relations.

• *Military-Strategic Risks.* Border Protection Capacity: Although Mongolia has an extensive border, its low population density and limited defense resources create challenges for effective border protection, necessitating strengthened security measures.

• *Military Cooperation.* Regional military exercises and cooperation involving countries such as the People's Republic of China, the Russian Federation, and the United States have a certain degree of influence on Mongolia’s border areas.

• *Environmental and Climate Change Factors.* Transboundary Environmental Issues: Cross-border environmental challenges, including water resources, grazing land, and forest management, are becoming more acute. For example, transboundary water usage and mining-related pollution may lead to regional disputes.

• *Climate Variability:* Increasing occurrences of natural disasters such as droughts and severe winter conditions (dzud) in border areas may contribute to irregular migration and uncontrolled movements across borders.

• *Illegal Activities.* Illicit Trade and Trafficking: Risks associated with drug trafficking, illegal arms trade, and human trafficking through Mongolia’s borders remain significant.

• *Migration Issues:* Illegal cross-border migration and refugee-related challenges are showing a growing trend.

• *Technology and Cybersecurity.* Digital Transformation: The growing use of advanced technologies in border protection operations enhances efficiency but also introduces risks related to cyberattacks and information security.

Research section

Chapter four: analysis of changes in the border security environments of neighboring countries

A. Changes in the border security environment of the People's Republic of China

Figure 2. Geographic Distribution of Autonomous Regions and Provinces of the People's Republic of China Adjacent to Mongolia

The border security environment of the People's Republic of China has undergone rapid transformation in recent years, driven by geopolitical developments at both international and regional levels, as well as domestic policy factors.

The following key changes can be identified:

1. Geopolitical Competition

▪ *Competition with the United States and Western Countries:* The “Indo-Pacific Strategy” promoted by the United States, Japan, Australia, and India presents strategic challenges to China’s border security environment. These tensions are particularly evident in regions such as the South China Sea and the Taiwan Strait.

- *Russia–Ukraine War:* Although the war between the Russian Federation and Ukraine does not directly alter conditions along China’s northern border, it contributes to shifts in the global balance of power.

2. Taiwan and the South China Sea

- *Taiwan Issue:* The issue of Taiwan remains one of the most sensitive topics for China. Increasing tensions in China’s relations with the United States and Taiwan elevate the risk of potential armed conflict.
- *South China Sea:* China’s economic and military expansion in the South China Sea has led to disputes with other regional actors and heightened confrontation with the United States.

3. *Economic Corridors and Neighboring Countries*

- *Belt and Road Initiative:* Security risks are increasing in countries participating in the Belt and Road Initiative, particularly due to internal instability in regions such as Central Asia and Pakistan.
- *Relations with Neighboring Countries:* While China’s relations with Mongolia, the Russian Federation, and Central Asian countries remain generally stable, economic interdependence and regional political dynamics may occasionally create strategic pressures.

4. Domestic Security Challenges

- *Xinjiang, Tibet, and Inner Mongolia:* Issues related to ethnic minority rights and counterterrorism efforts in regions such as Xinjiang, Tibet, and Inner Mongolia continue to represent major internal security concerns for China.
- *Cybersecurity:* Digital security has become a core component of modern national defense, and China is making substantial investments in this domain.

5. Trends in International Relations

- *“One Region, Multiple Partnerships” Approach:* China is expanding cooperation with major global economies; however, this approach is sometimes perceived by other countries as indicative of an overly dominant strategy.
- *Science and Technology Competition:* China’s competition with other countries in areas such as artificial intelligence and 5G networks is creating new dimensions of security challenges.

B. Changes in the border security environment of the Russian Federation

Accepted manuscript

Figure 3. Geographic Distribution of the Republics and Oblasts of the Russian Federation Adjacent to Mongolia

The border security environment of the Russian Federation is shaped by geopolitical trends at the international and regional levels, as well as by military-political conditions and broader political and economic factors. In recent years, the following key factors have influenced Russia's border security environment:

1. Tensions with Western Countries

- Policies pursued by the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the European Union, including sanctions against Russia and the expansion of military-strategic activities, constitute significant challenges to Russia's security environment.
- NATO's eastward expansion has increased military-political pressure near Russia's borders.

2. The Ukraine War and the Security Environment

- The Russia–Ukraine conflict, which began in 2022, has created significant security risks in the region and remains at the center of international attention. This war has intensified military-political tensions along Russia's western borders and has had adverse consequences for international relations.
- Particular attention is being directed toward security conditions along the Ukraine border and the strengthening of defensive capabilities along Russia's western frontier.

3. The Situation in Central Asia

- Instability in Afghanistan is affecting the security of Central Asian countries and Russia's southern borders, increasing threats such as terrorism, drug trafficking, and migration.
- Russia continues to cooperate with Central Asian states within the framework of the Collective Security Treaty Organization (CSTO).

4. Crises in the Asian Region

Accepted manuscript

• The growing military-political influence of the People's Republic of China and tensions between the United States and China indirectly affect the security environment along Russia’s eastern borders.

• The nuclear program of North Korea and instability in Northeast Asia pose additional risks to Russia’s eastern border security.

5. Cyber and Information Security

• International cyberattacks and the effects of information warfare have become major components of Russia’s overall security environment.

6. Economic Sanctions

• Western sanctions have negatively impacted Russia’s economy and, in turn, have adverse effects on domestic stability and border security conditions.

Conclusion

1. The Russian Federation has widely introduced advanced surveillance systems in its border protection, including space-based monitoring, aerial systems, aircraft, helicopters, and unmanned aerial vehicles, integrating these technologies with highly trained and specialized personnel in operational practices.

Russia’s border security environment is continuously evolving under the influence of complex geopolitical factors and is confronted with emerging challenges. In response, Russia is actively strengthening its military capabilities, consolidating strategic alliances, and pursuing policies aimed at safeguarding its position on the international stage.

2. The People's Republic of China has positioned its border protection units and sub-units as close as possible to the border line, utilizing a combination of military forces, local police, and civilian participation. At the same time, China is extensively applying modern technological advancements in its border security system.

The border security environment of China is shaped by both traditional and contemporary factors. It is highly dependent on domestic and foreign policies, regional stability, and international relations, and is likely to continue evolving.

3. For Mongolia, ensuring border security requires strengthening cooperation with regional countries, leveraging support from international organizations, improving the legal framework, and implementing technological modernization. These measures are essential for effectively responding to evolving security challenges.

References

[1] Constitution of Mongolia. Ulaanbaatar, 2018.
[2] Law on the State Border of Mongolia. Ulaanbaatar, 2016.
[3] State Policy on the Border of Mongolia. Ulaanbaatar, 2002.
[4] National Security Concept of Mongolia. Ulaanbaatar, 2015.
[5] Dashdavaa, D., Ganbold, Ts., & Muratkhan, A. Border Security. Ulaanbaatar, 2021.
[6] Ovgonburged, J. Theory and Methodology of Border Security. Ulaanbaatar, 2021.
[7] Odbayar, Ts. Border Security and Special Task Units. Ulaanbaatar, 2019.

Accepted manuscript

[8] Border Security and Cooperation. Proceedings of the Scientific Conference. Ulaanbaatar, 2024.
[9] Proceedings of the Scientific Conference of the Institute of Security and Strategic Studies, Defense University. Ulaanbaatar, 2024.
[10] ChatGPT.
[11] MergenChat. Available at: https://www.mergenchart.com
[12] Google. Available at: https://www.google.com
[13] News.mn. Available at: https://www.news.mn
[14] Montsame.mn. Available at: https://www.montsame.mn
[15] Medee.mn. Available at: https://www.medee.mn

Accepted manuscript

Vol. 25 No 56 (2026) Article

Хөрш орнуудын хилийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлтөд хийсэн шинжилгээ

Долгорын Чойбаатар[1]
Доктор (Ph.D), профессор, Батлан хамгаалахын удирдлагын академи, Үндэсний батлан хамгаалахын их сургууль, Улаанбаатар, Монгол Улс

Хураангуй: *Энэхүү судалгааны ажилд гадаадын батлан хамгаалах бодлогын сүүлийн үеийн хөгжил, аюулгүй байдлын орчин өөрчлөгдөж, шинээр гарч ирж буй стратегийн чиг хандлага, түүнчлэн Монгол Улсын хилийн аюулгүй байдлын үндэс суурь болсон хууль эрх зүйн орчин, нөлөөлөх хүчин зүйлс, одоо болж буй өөрчлөлтүүдийг судлаа. Цаашилбал, уг судалгаагаар олон улсын болон бүс нутгийн түвшинд геополитикийн динамикийн хувьсан өөрчлөгдөж буй байдал, цэрэг-улс төрийн нөхцөл байдал, улс төр, эдийн засгийн өргөн хүрээтэй хүчин зүйлсийн үүднээс Монгол Улсын хөрш орнууд болох Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын хилийн аюулгүй байдлын орчинд гарсан сүүлийн үеийн өөрчлөлтийг шинжилж, цогцоор нь үнэлэхийг зорьсон болно.*

Түлхүүр үг: *Монгол, Орос, Хятад, хилийн, аюулгүй байдал, өөрчлөлт*

Оршил

Сүүлийн жилүүдэд дэлхийн улс орнуудын цэрэг, улс төрийн нөхцөл байдал хурдацтай өөрчлөгдөж, аюулгүй байдлыг хангах эрх зүйд томоохон сорилт учирч, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага асуудлыг шийдвэрлэхэд хүндрэл үүсч байна.

Дэлхийн томоохон гүрнүүдийн харилцаа хурцадмал байдалд шилжиж, бүс нутгийн хэмжээнд зөрчил үүсэх магадлал нэмэгдэж байна. Тухайлбал:

ОХУ-Украйны дайн, АНУ,Израйлиас Иранд Улсад хийсэн түрэмгийлэл, Солонгосын хойгийн цэрэг, улс төрийн хурцадмал байдал гүнзгийрч, бүс нутгийн тогтворгүй байдлыг бий болгох нөхцөл байдлууд үргэлжилж байна.

Бүс нутагт терроризм, цахим халдлага, шашны мөргөлдөөн, иргэний дайн, зохион байгуулалттай гэмт хэрэг, хил дамнасан мансууруулах бодисын наймаа, мөнгө угаах, олныг хамарсан цагаачлал зэрэг уламжлалт бус аюулын хамрах хүрээ өргөжин тэлж байна.

Гадаад орнуудын батлан хамгаалах бодлого, стратегийн өөрчлөлт, чиг хандлагыг тодорхойлоход дэлхийн болон бүс нутгийн аюулгүй байдлын орчин, геополитикийн өрсөлдөөн, технологийн хөгжил зэрэг хүчин зүйлс голлох нөлөө үзүүлдэг.

Монгол Улс нь Орос, Хятад гэсэн хоёр их гүрний дунд оршдог. Хоёр хөршийн геополитикийн өрсөлдөөн, олон улсын бодлого, цэрэг-стратегийн байр суурь манай улсын хилийн аюулгүй байдалд шууд нөлөөлдөг. Тэгвэл хөрш орнуудын хилийн аюулгүй байдлын орчинд дараахь өөрчлөлтүүд гарч байна.

Accepted manuscript

ОХУ-ын хилийн аюулгүй байдал нь геополитикийн олон хүчин зүйлсээс хамааран байнга өөрчлөгдөж, шинэ сорилтуудтай тулгарч байна. Үүний хариуд ОХУ нь цэргийн хүчин чадлаа нэмэгдүүлэх, стратегийн холбоотнуудаа бататгах, олон улсын тавцан дээр өөрийн байр суурь хамгаалах чиглэлээр бодлогоо идэвхжүүлж байна.

БНХАУ-ын хилийн аюулгүй байдлын орчин уламжлалт болон орчин үеийн олон хүчин зүйлээр тодорхойлогдож байна. Энэ нь дотоод, гадаад бодлого, бүс нутгийн тогтвортой байдал, олон улсын харилцаанаас ихээхэн хамааралтай бөгөөд цаашид ч хувьсан өөрчлөгдөх магадлалтай.

Монгол Улсын хувьд хөрш орнуудын хилийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлтөд цаг ямагт бодит дүн шинжилгээ улс орны тусгаар тогтнол, үндэсний болон хилийн аюулгүй байдлаа хангах зайлшгүй шаардлага тулгарч байдаг.

Үндсэн хэсэг

Нэг: гадаад орнуудын батлан хамгаалах бодлого, стратегийн чиг хандлагыг тодорхойлоход гарч буй өөрчлөлт

Гадаад орнуудын батлан хамгаалах бодлого, стратегийн өөрчлөлт, чиг хандлагыг тодорхойлохдоо дэлхийн болон бүс нутгийн аюулгүй байдлын орчин, геополитикийн өрсөлдөөн, технологийн хөгжил зэрэг хүчин зүйлс голлох нөлөө үзүүлдэг. Сүүлийн жилүүдэд дараах чиг хандлагууд ажиглагдаж байна:

1. Аюулгүй байдлын шинэ сорилтууд

- *Холбоотон ба эвслийн бодлого:* НАТО, Европын Холбоо зэрэг эвсэл илүү нягт хамтран ажиллах стратеги боловсруулж, аюулгүй байдлын шинэ сорилтуудад хариу арга хэмжээ авч байна.
- *Терроризм ба кибер аюулгүй байдал:* Олон улс терроризм болон кибер халдлагаас сэргийлэхэд чиглэсэн бодлогыг батлан хамгаалахын стратегидээ гол байр суурьт тавьж байна

2. Технологийн хөгжил ба дижиталчлал

- *Цахим зэвсэглэл ба хиймэл оюун ухаан:* Олон улс цэрэг, батлан хамгаалахын системд хиймэл оюун ухаан, дрон, автоматжуулсан систем ашиглахыг эрмэлзэж байна.
- *Сансрын аюулгүй байдал:* АНУ, Хятад, Орос зэрэг орнууд сансрын орон зайг хамгаалах стратеги боловсруулж, шинэ технологи хөгжүүлж эхэлжээ.

3. Геополитикийн өрсөлдөөн

- *Хятад-АНУ-ын өрсөлдөөн:* Дэлхийн хоёр том гүрэн Зүүн Азийн бүс нутагт эдийн засаг, цэрэг-стратегийн байр сууриа өргөжүүлэхийг зорьж байна.
- *Оросын бодлого:* ОХУ Украин дахь үйл явдлын улмаас НАТО болон барууны орнуудтай харилцаа хурцдаж, цэрэг, эдийн засгийн хориг арга хэмжээний хариуд шинэ бодлого хэрэгжүүлж байна.

4. Бүс нутгийн батлан хамгаалах бодлого

Accepted manuscript

- *Ази, Номхон далай:* Австрали, Япон, Өмнөд Солонгос зэрэг орнууд Хятад, Хойд Солонгосын өсөлтийг хариуцах стратеги боловсруулахдаа АНУ-тай ойр хамтран ажиллаж байна.
- *Европ:* Украины дайнаас үүдэн Европын холбооны гишүүн орнууд батлан хамгаалах зардлаа нэмэгдүүлж, цэрэг-техникийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлж байна.

5. Уур амьсгалын өөрчлөлт ба аюулгүй байдал

- Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдсэн байгалийн гамшиг, хүнсний аюулгүй байдлын асуудал батлан хамгаалахын шинэ сорилтуудын нэг болж байна.

Эдгээр чиг хандлага нь дэлхийн улс орнуудыг батлан хамгаалахын бодлого, стратеги, хөтөлбөрөө шинэчилж, шинэ сорилтод хариу өгөх чадавхийг хөгжүүлэхэд түлхэц өгч байна.

Хоёр: Олон улсын аюулгүй байдлын орчин , батлан хамгаалах бодлогод гарч буй өөрчлөлт, чиг хандлага

Олон улсын аюулгүй байдлын орчин, батлан хамгаалах бодлогод сүүлийн жилүүдэд дараах өөрчлөлт, чиг хандлагууд гарч байна:

1. Геополитикийн хурцадмал байдал

- Орос, Украйны мөргөлдөөн, Хятадын стратегийн өргөжилт, АНУ-Хятадын өрсөлдөөн зэргээр геополитикийн орчин хурцдаж байна.
- Ази, Номхон далайн бүс нутгийн орнууд батлан хамгаалахын зардлаа нэмэгдүүлж, хамтын ажиллагаагаа бэхжүүлж байна.

2. Технологийн шинэчлэл

- Кибер аюулгүй байдал, хиймэл оюун ухаан, автоматжуулалт, дрон технологи зэрэг нь батлан хамгаалах салбарт ихээхэн нөлөө үзүүлж байна.
- Хиймэл дагуулын сүлжээ, пуужингийн хамгаалалт зэрэг сансрын технологийн өрсөлдөөн хүчээ авч байна.

3. Терроризм ба хэт даврагч үзэл

- Олон улсын терроризмын аюул буурахгүй байгаа бөгөөд террорист бүлэглэлүүдийн шинэ хэлбэрүүд гарч ирж байна.
- Хэт даврагч үзэл дэлхийн хэмжээнд цахим орчинд тархаж, кибер халдлагад хүргэх магадлал өндөр болсон.

4. Эдийн засаг, эрчим хүчний аюулгүй байдал

- Байгалийн баялаг, эрчим хүчний эх үүсвэрүүдийг хяналтдаа байлгах өрсөлдөөн нэмэгдэж байна.
- Хүнсний хомсдол, хангамжийн сүлжээний тасалдал нь стратегийн ач холбогдолтой асуудал болсон.

5. Уур амьсгалын өөрчлөлт

- Байгаль орчны өөрчлөлтөөс үүдсэн гамшиг, нүүлгэн шилжүүлэлт нь аюулгүй байдлын шинэ сорилтуудыг бий болгож байна.
- Улс орнууд батлан хамгаалахын бодлогоо байгаль орчны эрсдэлтэй уялдуулах шаардлагатай болж байна.

Accepted manuscript

6. Шинэ түншлэл ба олон улсын хамтын ажиллагаа

- НАТО, АСЕАН зэрэг олон улсын байгууллагуудын үүрэг роль нэмэгдэж байна.
- Олон улс хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлж, бүс нутгийн аюулгүй байдлын тогтолцоог сайжруулах чиглэлд ажиллаж байна.

Үр дүн. Эдгээр өөрчлөлтүүд нь улс орнуудын батлан хамгаалахын стратеги, бодлогыг шинэчлэх, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх шаардлагатайг харуулж байна.

Гурав:М онгол Улсын хилийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлт

1 дүгээр зураг. Монгол Улсын хилийн талаархи өгөгдөхүүн

Монгол Улсын хилийн аюулгүй байдлыг хангах эрх зүйн үндэслэл

Монгол Улсын **х**илийн аюулгүй байдлыг хангах эрх зүйн үндсэн акт нь **ү**ндсэн хууль, **х**илийн тухай хууль юм.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын хил хамгаалах байгууллага олон улсын эрх зүйн хүрээнд мөрдөгдөж байгаа 180 гаруй хууль, эрх зүйн актуудыг үндэслэн хил хамга**а**лалтыг удирдан зохион байгуулж байна.

Одоогоор хилийн болон хил орчмын нутаг дэвсгэрийн аюулгүй байдлыг хангах талаар эрх зүйн актуудад дараах байдлаар тусгагдсан байна. Үүнд:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 4 дүгээр зүйлд: “Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, улсын хил халдашгүй дархан байна.”

Монгол Улсын хилийн тухай хуулийн 5 дугаар бүлгийн 1 дүгээр зүйлд: “Монгол Улсын хилийн аюулгүй байдал нь Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын салшгүй хэсэг мөн”.

Хилийн аюулгүй байдал гэж улсын хил, хил орчмын нутаг дэвсгэрт *үндэсний язгуур ашиг сонирхлыг хангах,* гадаад, дотоод таатай нөхцөл баталгаатай хангагдсаныг хэлнэ.

Хилийн аюулгүй байдал нь улсын хил, хил орчмын нутаг дэвсгэрт үндэсний язгуур ашиг сонирхлыг хангах, төрөөс хилийн талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн *төрийн эрх бүхий байгууллагуудаас нэгдмэл бодлого, харилцан уялдаатай явуулах* улс төр, эрх зүй, дипломат, эдийн засаг, байгаль орчин, тагнуул, улсын хил хамгаалалтын хангагдана.

- *Монгол улсын төрөөс хилийн талаар баримтлах бодлого”-ын 2 дугаар бүлгийн 1 дүгээр зүйлд:* Улсын хилийн халдашгүй дархан байдал, хил орчмын нутаг дэвсгэрийн аюулгүй байдлыг хангах талаар олон улсын гэрээ, хэлэлцээр байгуулах, нэгдэн орох, тэдгээрийг хүндэтгэн сахих, холбогдох хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгож байх, хил орчмын нутаг дэвсгэрийн стратегийн ач холбогдол бүхий байгалийн нөөц, баялгийг төрийн хяналтад байлгах, улсын хил дээр зэвсэгт халдлага, түрэмгийлэл үүсэхээс урьдчилан сэргийлж, хилийн асуудлаар үүссэн зөрчил, будлианыг энхийн аргаар шийдвэрлэхийг эрхэмлэх, хил дамнасан гэмт хэрэгтэй тэмцэх, байгалийн гамшиг, хүн малын гоц халдварт өвчин тархахаас урьдчилан сэргийлэх, хил орчмын нутаг дэвсгэрт хүмүүнлэгийн болон экологийн асуудлыг шийдвэрлэх чиглэлээр хил залгаа болон бусад орнуудтай хамтран ажиллах, улсын хилийн халдашгүй дархан байдал, хил орчмын нутаг дэвсгэрийн аюулгүй байдлын эсрэг чиглэсэн үйл ажиллагаанаас урьдчилан сэргийлэх, цаг алдалгүй илрүүлэх, таслан зогсоох, шийдвэрлэх арга хэмжээг цогц байдлаар хэрэгжүүлэх, хил орчмын нутаг дэвсгэр, хилийн боомт газарт эмх замбараагүй байдал үүсэхээс сэргийлэх”
- *Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3 дугаар бүлгийн 1 дүгээр зүйлд:* **“**Оршин тогтнохуйн аюулгүй байдлын үндэс нь “Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, хил хязгаарын халдашгүй байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, монгол соёл иргэншлийн аюулгүй байдал, хүн ам, удмын сангийн аюулгүй байдлыг хангах нь оршин тогтнохуйн аюулгүй байдлын үндэс мөн.
- *Монгол Улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлалын 1 дүгээр бүлгийн 6 дугаар зүйлд***:** “Хилийн аюулгүй байдлыг хангах ажиллагааг шууд зохицуулсан дараах хэм хэмжээ тусгагдсан байна. Үүнд:

Монгол улс бусад улстай харилцахдаа бие биеийн тусгаар тогтнол, бүрэн эрх, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, хилийн халдашгүй дархан байдал, өөртөө засан тогтнох бүрэн эрхийг *харилцан хүндэтгэх, дотоод хэрэгт үл оролцох, маргаантай асуудлыг эв зүйгээр шийдвэрлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг дээдлэх, эрх тэгш, харилцан ашигтай хамтран ажиллах* зэрэг НҮБ-ын дүрэмд тодорхойлж, нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн *олон улсын эрх зүйн зарчим, хэм хэмжээ, түүнчлэн, хоёр талын харилцааны үндсэн баримт бичгүүдэд заасан бусад зарчмыг у*дирдлага болгоно.” гэж тус тус тодорхойлсон байдаг.

1 дүгээр хүснэгт

Хилийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх орчин

Монгол Улсын хилийн аюулгүй байдлын орчин нь бүс нутгийн болон дэлхийн хэмжээнд өрнөж буй геополитик, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчны өөрчлөлтүүдтэй холбоотойгоор динамикаар өөрчлөгдөж байна. Энэхүү орчны өөрчлөлтүүдийг дараах гол чиглэлүүдээр авч үзэж болно.

Геополитикийн өөрчлөлт

• *Хоёр хөршийн бодлого:* Монгол Улс нь Орос, Хятад гэсэн хоёр их гүрний дунд оршдог. Хоёр хөршийн геополитикийн өрсөлдөөн, олон улсын бодлого, цэрэг-стратегийн байр суурь Монголын хилийн аюулгүй байдалд шууд нөлөөлдөг.

• *Олон улсын тогтворгүй байдал:* Дэлхийн томоохон гүрнүүдийн харилцаа хурцадмал байдалд шилжиж, бүс нутгийн хэмжээнд зөрчил үүсэх магадлал нэмэгдэж байна.

Эдийн засгийн нөлөөлөл

• *Худалдаа, тээвэр, ложистик*: Монгол Улсын хилийн боомтууд бүс нутгийн худалдааны урсгалд чухал үүрэгтэй. Гэвч хил дээрх тээврийн саад, гаалийн хүндрэл, эдийн засгийн хориг арга хэмжээнүүд нь аюулгүй байдлын эрсдэл үүсгэх боломжтой.

• *Хилийн худалдаа:* Хятад болон Оросын эдийн засгийн өсөлт, бодлогын өөрчлөлт нь Монголын хил орчмын худалдаа, эдийн засгийн харилцаанд шууд нөлөөлж байна.

Цэрэг-стратегийн эрсдэл

Accepted manuscript

• *Хил хамгаалалт:* Монгол Улс өргөн уудам хилтэй ч хүн амын нягтаршил багатай, хамгаалалтын нөөц хязгаарлагдмал. Энэ нь хил хамгаалалтыг эрчимжүүлэх шаардлага бий болгож байна.

• *Цэргийн хамтын ажиллагаа*: Хятад, Орос, АНУ зэрэг орнуудын бүс нутгийн цэргийн сургуулилт, хамтын ажиллагаа Монголын хил орчимд тодорхой хэмжээнд нөлөөлж байна.

Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлт

• *Хил дамнасан нөлөөлөл:* Усны нөөц, малын бэлчээр, ой мод зэрэг хил дамнасан байгаль орчны асуудлууд хурцдаж байна. Жишээ нь, хил дамнасан усны хэрэглээ, уул уурхайн бохирдол зэрэг нь бүс нутгийн маргаан үүсгэх магадлалтай.

• *Цаг уурын өөрчлөлт:* Хилийн орчимд ган, зуд зэрэг байгалийн гамшиг нэмэгдэж байгаа нь хилээр хууль бус нүүдэл, хөдөлгөөнийг өдөөж болзошгүй.

Хууль бус үйл ажиллагаа

• *Хууль бус худалдаа, тээвэр*: Хар тамхи, зэвсгийн хууль бус наймаа, хүний худалдаа зэрэг нь Монгол Улсын хилээр дамжин өнгөрөх эрсдэлтэй.

• *Цагаачлал:* Хил дамнасан хууль бус цагаачлал, дүрвэгсдийн асуудал нэмэгдэх хандлагатай.

Технологи, кибер аюулгүй байдал

• *Дижитал шилжилт:* Хил хамгаалалтын үйл ажиллагаанд технологи ашиглах хэрэгцээ нэмэгдэж байна. Гэвч энэ нь кибер халдлага, мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг дагуулдаг.

Судалгааны хэсэг

Дөрөв: Хөрш орнуудын хилийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлтөд хийсэн хийсэн шинжилгээ

А. БНХАУ-ын хилийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлт

2 дугаар зураг. Монгол Улстай хиллэдэг БНХАУ-ын ӨЗО, мужийн байршил

Accepted manuscript

БНХАУ-ын хилийн аюулгүй байдлын орчин сүүлийн жилүүдэд олон улсад болон бүс нутагт гарч буй геополитикийн өөрчлөлт, дотоодын бодлогоос шалтгаалан эрчимтэй хувьсан өөрчлөгдөж байна. Энэ орчинд дараах гол өөрчлөлтүүдийг ажиглаж болно:

1. Геополитикийн өрсөлдөөн

• *АНУ болон барууны орнуудтай өрсөлдөөн:* АНУ, Япон, Австрали, Энэтхэг зэрэг орнуудын "Энэтхэг-Номхон далайн стратеги" БНХАУ-ын хилийн орчмын аюулгүй байдлыг сорилтод оруулж байна. Энэ нь Өмнөд Хятадын тэнгис, Тайваний хоолой зэрэг бүс нутгуудад илүү хурц илэрч байна.

• *Орос-Украины дайн:* Энэ дайн Хятадын хойд хилийн орчмын нөхцөл байдлыг *шууд өөрчилдөггүй ч дэлхий дахинд хүчний тэнцвэрийн өөрчлөлтөд нөлөөлж байна*

2. Тайвань болон Өмнөд Хятадын тэнгис

• *Тайванийн асуудал:* Тайваний тусгаар тогтнолын асуудал нь Хятадын хувьд хамгийн мэдрэмтгий сэдэв бөгөөд АНУ болон Тайваньтай хийж буй харилцааны хурцадмал байдал нэмэгдэж байна. Энэ нь зэвсэгт мөргөлдөөнд хүргэх эрсдэл дагуулж байгаа.

• *Өмнөд Хятадын тэнгис:* Хятадын эдийн засгийн болон цэргийн өргөтгөл нь тус бүсэд бусад орнуудтай маргаан үүсгэж, АНУ-ын цэргийн хүчтэй сөргөлдөхөд хүргэж байна.

3. Эдийн засгийн коридорууд ба хөрш орнууд

• *"Бүс ба зам" санаачилга:* Энэ санаачилгад оролцож буй орнуудын дотоод тогтворгүй байдал, ялангуяа Төв Ази, Пакистан зэрэг бүсүүдэд аюулгүй байдлын эрсдэл нэмэгдэж байна.

• *Хөрш орнуудтай харилцаа:* Монгол Улс, ОХУ, Төв Азийн орнуудтай харилцаа ерөнхийдөө тогтвортой байгаа ч эдийн засгийн хамаарал, бүс нутгийн улс төрийн бодлогоос хамааран заримдаа шахалт үүсдэг.

4. Дотоодын аюулгүй байдлын сорилтууд

▪ *Шинжаан, Төвд, Өвөр Монгол:* Эдгээр бүс нутгийн үндэсний цөөнхийн эрхийн асуудал болон терроризмын эсрэг үйл ажиллагаа нь БНХАУ-ын дотоодын аюулгүй байдлын томоохон асуудал хэвээр байна.

▪ *Кибер аюулгүй байдал:* Дижитал аюулгүй байдал нь орчин үеийн үндэсний хамгаалалтын гол хэсэг болж, Хятад улс үүнд ихээхэн хөрөнгө оруулж байна.

5. Олон улсын харилцааны хандлага

• *Нэг бүс, олон түншийн бодлого:* Хятад улс дэлхийн томоохон эдийн засгуудтай хамтын ажиллагааг өргөжүүлж байгаа ч энэ нь зарим орнуудад "хэт давамгайлах бодлого" мэтээр харагддаг.

• *Шинжлэх ухаан, технологийн өрсөлдөөн***:** Хиймэл оюун ухаан, 5G сүлжээ зэрэг технологийн салбарт Хятад бусад улсуудтай өрсөлдөж байгаа нь аюулгүй байдлын шинэ чиглэлүүдийг бий болгож байна.

Accepted manuscript

•

Б. ОХУ-ын хилийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлт

3 дугаар зураг. Монгол Улстай хиллэдэг ОХУ-ын БНУ, мужийн байршил

ОХУ-ын хилийн аюулгүй байдлын орчны өөрчлөлт нь олон улсын болон бүс нутгийн түвшний геополитикийн хандлага, цэрэг-улс төрийн нөхцөл байдал, улс төр, эдийн засгийн хүчин зүйлсээс хамааран тодорхойлогддог. Сүүлийн жилүүдэд дараах үндсэн хүчин зүйлүүд ОХУ-ын хилийн аюулгүй байдлын орчинд нөлөөлж байна:

1. *Барууны орнуудтай харилцааны хурцадмал байдал*

• НАТО болон Европын холбооны зүгээс ОХУ-ын эсрэг хориг арга хэмжээ авах, цэрэг-стратегийн үйл ажиллагаагаа өргөжүүлэх бодлого нь ОХУ-ын аюулгүй байдалд заналхийлж буй хүчин зүйлсийн нэг юм.

• НАТО-гийн зүүн зүгт тэлэлт нь ОХУ-ын хилийн ойролцоох цэрэг-улс төрийн дарамтыг нэмэгдүүлж байна

2. *Украины дайн ба аюулгүй байдлын орчин*

• 2022 онд эхэлсэн Орос-Украины мөргөлдөөн нь тус бүс нутгийн аюулгүй байдалд эрсдэл үүсгэж, олон улсын анхаарлын төвд байна. Энэ дайн нь ОХУ-ын баруун хил дээр цэрэг-улс төрийн хүндрэлийг нэмэгдүүлж, олон улсын харилцаанд сөрөг үр дагавар дагуулж байна.

• Украины хил орчмын аюулгүй байдал, Оросын баруун хилийн хамгаалалтын чадавхид ихээхэн анхаарал хандуулж байна.

3. *Төв Азийн бүс нутаг дахь нөхцөл байдал*

• Афганистаны байдал тогтворгүй байгаа нь Төв Азийн орнууд болон ОХУ-ын өмнөд хилийн аюулгүй байдалд нөлөөлж, терроризм, хар тамхины наймаа, цагаачлал зэрэг аюулыг нэмэгдүүлж байна.

• ОХУ нь Хамтын аюулгүй байдлын гэрээний байгууллага (ХАБГБ)-ын хүрээнд Төв Азийн орнуудтай хамтран ажиллаж байгаа.

4. Азийн бүс нутгийн хямрал

• Хятадын цэрэг-улс төрийн нөлөө, АНУ-Хятадын хоорондын зөрчилдөөн нь ОХУ-ын зүүн хилийн аюулгүй байдлын орчинд шууд бус нөлөө үзүүлдэг.

• Хойд Солонгосын цөмийн хөтөлбөр, Зүүн Хойд Азийн тогтворгүй байдал нь ОХУ-ын зүүн хилийн аюулгүй байдалд эрсдэл дагуулж байна.

5. Цахим болон мэдээллийн аюулгүй байдал

• Олон улсын цахим халдлагууд, мэдээллийн дайны үр нөлөө нь ОХУ-ын аюулгүй байдлын орчны нэгэн томоохон бүрэлдэхүүн болж байна.

6. Эдийн засгийн хориг арга хэмжээ

• Барууны хориг арга хэмжээ нь ОХУ-ын эдийн засагт хохирол учруулж, дотоодын болон хил орчмын аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлж байна.

Дүгнэлт

1. ОХУ нь хил хамгаалалтандаа хяналтын сансар, агаарын систем, нисэх онгоц нисдэг тэрэг, нисгэгчгүй нисэх хэрэгсэлийг өргөнөөр нэвтрүүлж, мэргэшсэн чадварлаг бүрэлдэхүүнийг гүйцэтгэх ажлын хэлбэртэй хослуулан ашиглаж байна.

2. ОХУ-ын хилийн аюулгүй байдал нь геополитикийн олон хүчин зүйлсээс хамааран байнга өөрчлөгдөж, шинэ сорилтуудтай тулгарч байна. Үүний хариуд ОХУ нь цэргийн хүчин чадлаа нэмэгдүүлэх, стратегийн холбоотнуудаа бататгах, олон улсын тавцан дээр өөрийн байр сууриа хамгаалах чиглэлээр бодлогоо идэвхжүүлж байна.

3. БНХАУ нь хилийн хамгаалалтын анги, салбаруудыг цэрэг, орон нутгийн цагдаа, ард иргэдийн оролцоотойгоор хилийн шугам руу аль болох ойрхон байрлуулж, улсын хилийн хамгаалалтандаа орчин үеийн техник, технологийн дэвшлийг өргөнөөр ашиглаж байна.

4. БНХАУ-ын хилийн аюулгүй байдлын орчин уламжлалт болон орчин үеийн олон хүчин зүйлээр тодорхойлогдож байна. Энэ нь дотоод, гадаад бодлого, бүс нутгийн тогтвортой байдал, олон улсын харилцаанаас ихээхэн хамааралтай бөгөөд цаашид ч хувьсан өөрчлөгдөх магадлалтай.

5. Монгол Улс нь хилийн аюулгүй байдлаа хангахын тулд олон улсын байгууллагуудын дэмжлэг авах, бүс нутгийн орнуудтай хамтран ажиллах, хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах, технологийн шинэчлэл хийх шаардлагатай гэж дүгнэж байна.

Эш татсан сурвалж, судалгааны бүтээлийн жагсаалт

[1] Монгол Улсын Үндсэн хууль. УБ., 2018 он
[2] Монгол Улсын хилийн тухай хууль. УБ., 2016 он
[3] Монгол Улсын Төрөөс хилийн талаар баримтлах бодлого. УБ., 2002 он
[4] Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал. УБ., 2015 он
[5] Д.Дашдаваа, Ц.Ганболд, А.Муратхан. Хилийн аюулгүй байдал. УБ., 2021 он

Accepted manuscript

[6] Ж.Өвгөнбүргэд. Хилийн аюулгүй байдлын онол, арга зүй. УБ.,2021 он
[7] Ц.Одбаяр “Хилийн аюулгүй байдал, тусгай томилгоот салбар” УБ.2019 он
[8] Хилийн аюулгүй байдал ба хамтын ажиллагаа. ЭШХ-ын эмхэтгэл.УБ., 2024 он
[9] БХУА-ийн АБСТ-ийн ЭШОБХ-ын эмхэтгэл УБ. 2024 он
[10] Chat GPT
[11] MergenChat.com
[12] Google.com
[13] News.mn
[14] Montsame.mn
[15] Medee.mn

Accepted manuscript